

บทที่ 1 บทนำ

1. บทนำ

โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สอง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เป็นพื้นที่ดำเนินงานแห่งหนึ่งของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขาชนเผ่าปกาเกอญอ ดำรงชีพโดยการทำการเกษตร และหาของป่า พืชหลัก คือข้าวไร่ และข้าวนา สำหรับบริโภคในครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีอาชีพที่สร้างรายได้ ประกอบพื้นที่อยู่ห่างไกล เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก โดยเฉพาะในฤดูฝน จะมีปัญหาในเรื่องการเดินทางเพื่อติดต่อด้านต่างๆ จากภายนอก โดยเฉพาะการเดินทางเมื่อเจ็บป่วย จำเป็นต้องเข้าไปรักษาที่สถานอนามัยหรือโรงพยาบาลซึ่งอยู่ไกลทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างยากลำบาก คนในชุมชนจึงต้องรักษาโรคเมื่อเจ็บป่วยด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน โดยใช้ฐานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ แต่ผู้ส่วนใหญ่มีอายุมาก ไม่มีการรวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นเอกสารชัดเจน ประกอบกับคนรุ่นหลังน้อยคนจะสนใจสืบทอดและเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

จากปัญหาดังกล่าวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จึงจัดทำโครงการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและรายได้ และลดพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยการนำองค์ความรู้ต่างๆ มาดำเนินการ พบว่าการจัดการธาตุอาหารพืชเพิ่มผลผลิตข้าวไร่ได้ 24 เปอร์เซ็นต์ (487 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 604 กิโลกรัมต่อไร่) ทดสอบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวนาโดยระบบการปลูกข้าวต้นเดียว และทดสอบประสิทธิภาพของเชื้อไมคอร์ไรซาในการดูดใช้ฟอสฟอรัสของข้าวไร่ จากการสำรวจรวบรวมองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ พบพืชท้องถิ่น 139 ชนิด แบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ พืชอาหาร 45 ชนิด พืชสมุนไพร 61 ชนิด พืชที่เป็นอาหารและสมุนไพร 11 ชนิด และพืชใช้สอย 10 ชนิด เห็ดท้องถิ่น 71 ชนิด (เห็ดที่เป็นอาหาร 17 ชนิด เห็ดพิษ 6 ชนิด และยังไม่มีรายงานการใช้ประโยชน์ 48 ชนิด) และ มีผู้รู้ด้านสมุนไพรและยาพื้นบ้านในการรักษาสุขภาพ 2 ราย คือ นายพะเหล่ เวียงแมนเมฆ และนายแสเซอร์ โรจน์เรืองไพรพร และมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาสุขภาพเบื้องต้นตาม 6 อาการพื้นฐาน (เป็นหวัด เป็นไข้ ไอ ปวดเมื่อย เจ็บคอ และโรคตับ) อาการป่วยที่พบบ่อย 3 อันดับแรก คือ เป็นหวัด เป็นไข้ และไอ และได้ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จด้านการใช้สมุนไพรท้องถิ่นเพื่อรักษาสุขภาพ และการพัฒนาธนาคาร เพื่อนำไปปรับใช้ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง

ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ทางโครงการฯจะดำเนินการทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตข้าว ทดสอบพืชทางเลือกที่สร้างรายได้ รวบรวม อนุรักษ์ พื้นฟู และใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพโดยมุ่งเน้นการสร้าง ความมั่นคงด้านอาหารและเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชน
- 2) เพื่อทดสอบกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาธนาคารข้าวโดยชุมชน
- 3) เพื่อทดสอบพืชทางเลือกที่สร้างรายได้
- 4) เพื่อรวบรวม อนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ

3. ขอบเขตการดำเนินงาน

- 1) การทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชน
- 2) การทดสอบกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาธนาคารข้าวโดยชุมชน
- 3) การทดสอบพืชทางเลือกที่สร้างรายได้
- 4) การรวบรวม อนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ

